

ЯПОНСКИ НОРМАТИВНИ РЕШЕНИЯ ЗА НАЛАГАНЕ МОДЕЛА НА КРЪГОВА ИКОНОМИКА

Николай Василев Тодоров

Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – гр. Свищов

Катедра „Финанси и кредит“

e-mail: n_v_tod@abv.bg

Резюме: В настоящата разработка са разглеждани най-съществените моменти в нормативната уредба на Япония, засягащи и подкрепящи налагането принципите на кръговата икономика. Обозначени са екологизирането на икономическия модел на икономика, връзката му с човешкото здраве и съвременните нужди и потребности на обществото ни. Представена е японската нормативна уредба, подкрепяща налагането модели на цикличност в екологизирания икономически модел. Изследвани са насърчителните, ограничителните и рестриктивните законодателни подходи, включително прилаганите фискални инструменти за въздействие. Разгледани са политиките на засилване на публично-частните партньорства с цел насърчаване на кръговата икономика сред широк кръг от заинтересовани страни. Изследваните нормативни инструменти за налагане принципите на кръговата икономика в Япония извеждат в резултат възможните приложения адаптивни практики за въвеждане и надграждане у нас и в Европа. Извършеният анализ отчита добре структурираната и насочена към насърчаване развитието на кръговата икономика нормативна уредба като сериозна предпоставка за икономически растеж в бизнес ориентираните кръгови пазари в Япония.

Ключови думи: принципи на кръговата икономика, японски модел на преход към кръгова икономика, модели на цикличност.

JEL: Q5, Q28, H71, K32.

JAPANESE REGULATORY DECISIONS TO ENFORCE THE CIRCULAR ECONOMY MODEL

Nikolai Vasilev Todorov

D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov

Department of Finance and Credit

e-mail: n_v_tod@abv.bg

Abstract: In the current paper, the most essential moments in the regulatory framework of Japan, affecting and supporting the enforcement of the principles of the circular economy, are considered. The greening of the economic model of the economy, its relationship with human health and the modern needs and wants of our modern society are indicated. The Japanese regulatory framework supporting the imposition of cyclical patterns in the green economic model is presented. Encouraging, restrictive and restrictive legislative approaches are explored, including the applied fiscal instruments of impact. Policies to strengthen public-private partnerships in order to promote the circular economy among a wide range of stakeholders are examined. The researched normative instruments for enforcing the principles of the circular economy in Japan result in the possible applicable adaptive practices for introduction and upgrading in our country and Europe. The resulting analysis considers the

well-structured and circular economy-oriented regulatory framework as a serious prerequisite for economic growth in business-oriented circular markets in Japan.

Key words: enforcement and implementation of the principles of the circular economy, the Japanese model of transition to a circular economy, models of cyclicity.

JEL: Q5, Q28, H71, K32.

1. Въведение

Япония през 2021 г. е третата най-голяма икономика в света, с установен нарастващ тренд на засилено вътрешно търсене и износ, обуславящ се от наблюдаваните високи потребителски и бизнес разходи. Това постепенно налага ресурсоспестяващата икономика. По официални данни в Япония размерът на пазара на кръгова икономика на база 2020 г. от 2 100,4 милиарда йени през 2021 г. е увеличен с 319 милиона йени, а прогнозите са за увеличение до 14 279,9 милиарда йени през 2030 г. В днешните пазари и общества бизнес несигурността и бързите промени спират растежа на компаниите, които са се придържали към старите ценности и съществуващите модели. „Кръговата икономика“ е иновативна стратегия за растеж, която преодолява усещането за блокирана бизнес среда и насърчава създаването на нова добавена стойност с превръщането си в ефективен бизнес модел. Моделът на кръговата икономика е краткосрочна, високоскоростна ротационна верига на стойността с „потребителска перспектива“, която събира принадлезна стойност въз основа на полезността, трупана на базата на вторично използване.

Обект на изследването са най-съществените моменти в напредъка на Япония по отношение внедряване и налагане принципите на кръговата икономика.

Приложените нормативни изменения в законодателната уредба в контекста на световните икономически и екологични тенденции съставляват предмета на изследването.

Научноизследователските задачи в предметното изследване са:
Да бъде разгледана законодателната екологична рамка на Япония от гледна точка на следните аспекти:

- Изследване на нормативна уредба относно регламентиране третирането на отпадъците и кръговите политики;
- Изследване на фискалната политика на Япония, касаеща третирането на промишлени отпадъци;
- Изследване на прилаганите насърчителни действия на Япония за намаляване на отпадъците.

Да бъде анализирана изведената информация относно прилагания нормативен подход в Япония.

Да бъде изведен анализ за добри нормативни практики, приложими в България, и възможности за адаптивно въвеждане и прилагане у нас на управленчески инициативи и законодателни нормативни мерки от Япония.

2. Общ преглед на законодателната екологична рамка на Япония

За целите на изследването на японския цикличен ресурсен модел на икономика е представен кратък обзор на японската екологична законодателна рамка като базисна предпоставка за създаване на благоприятна среда за внедряване принципите на кръговата икономика. През 1993 г. Основният закон за контрол на замърсяването на околната среда е заменен с **Основен закон за околната среда**¹, с който се улеснява прилагането на всеобхватни и систематични мерки за опазване на околната среда. Съгласно новия основен закон, в Япония активно се работи за насърчаване опазването на околната среда в световен мащаб чрез международно сътрудничество и преосмисляне на потребителски практики след обществото. През 1997 г. е приет **Закон за оценка на въздействието върху околната среда**². Този закон определя изискванията за оценка на въздействието върху околната среда на мащабни обществени и частни проекти. Основният закон посочва отговорностите на централното правителство, местните власти и фирмите по отношение на замърсяването, като поставя рамка за установяване на стандарти за качество на околната среда, изготвяне на програми за контрол на замърсяването. През 2001 г. Агенцията по околна среда, създадена през 1971 г., е повишена до ниво министерство и се превръща в Министерство на околната среда. **Основният план за опазване на околната среда в Япония**³ или "базисен екологичен план", регламентиран по силата на Основния закон за околната среда (Закон № 91 от ноември 1993 г.), цели цялостно и системно насърчаване на мерките за опазване на околната среда. По силата на основния закон държавата предприема следните регулаторни мерки към бизнеса по отношение опазването на околната среда:

- Поддръжка на съоръжения, свързани с опазване на околната среда и насърчаване на целесъобразното им използване;
- Насърчаване използването на продукти, които допринасят за намаляване на тежестта върху околната среда;
- Образование, учене и др., свързани с опазването на околната среда и ефективното използване на ресурсите;
- Разработена е система за наблюдение. Държавата е създала система за наблюдение, патрулиране, наблюдение, измерване, изпитване и инспекция, необходима за информизиране и правилно прилагане на мерките за опазване на околната среда;

¹ Основен закон за околната среда. (1993 г.). Pollution Control Project Cost Business Burden Law. Предотвратяване на замърсяването Бизнес разходи, Закон за тежестта на работодателя.

² Министерство на околната среда на Япония. (16 12 1994 г.). Основният план за опазване на околната среда в Япония. Екологичен план, стр. <https://www.env.go.jp/en/policy/index.html>.

³ Министерство на околната среда на Япония. (16 12 1994 г.). Основният план за опазване на околната среда в Япония. Екологичен план, стр. <https://www.env.go.jp/en/policy/index.html>.

- Въведени са мерки за насърчаване на доброволческата дейност, на частни организации за екологизиране, дейности по възстановяване и рециклиране на ресурси;
- Насърчаване на науката и технологиите;
- Мерки на местните публични органи. Местното самоуправление прилага цялостно мерки в съответствие с националните политики;
- Разходна тежест и финансови мерки. Стопанските субекти, в зависимост от степента на замърсяване, причинено от стопанската им дейност, поемат до краен стадий обезопасяването на отпадъците.

2.1. Нормативна уредба относно регламентиране третирането на отпадъците и кръговите политики

Един проблем, станал основен в Япония, е изхвърлянето на промишлени отпадъци от заводи и предприятия. Промислените отпадъци в Япония за една година (2017 финансова година) \Rightarrow 385,64 милиона тона, за (2018 финансова година) възлизат на 436,6 милиона тона, което е около осем пъти обема на битовите отпадъци от домовете и офисите. (Размер на битовите отпадъци за 2017 г. 42,89 милиона тона, а за 2018 г. 50 милиона тона). Законът за управление на отпадъците и обществено почистване налага строги наказания за незаконно изхвърляне на отпадъци. Влизането в сила на **Закона за преработване на опаковки** през април 1997 г. поставя отговорността за рециклиране на полиетилен терефталат (PET) бутилки, стъклени бутилки, хартиени и пластмасови опаковки върху производителя. Основният закон за установяване на стабилен цикъл на материалите в обществото служи като основа за всеобхватен и систематичен подход за преработването и рециклирането на отпадъци. Той е последван от редица други нови закони за рециклиране, обхващащи конкретни области, като домакински уреди, хранителни отпадъци, строителни материали, автомобили и персонални компютри. Съотношението на използваната хартия в Япония е 78,3% от обема на производството и нивото на използването ѝ е 62,5%, което поставя Япония на едно от първите места по рециклиране на хартия в света. Влизането в сила на **Закона за преработка на опаковки** прехвърля отговорността за рециклирането на полиетилен терефталат (PET) бутилки и стъклени бутилки върху производителите. Те представляват 20–30% от общото тегло на отпадъците, изхвърлени от домакинствата, но са 60% от общия им обем.

На международно ниво Япония предложи "инициативата 3R"⁴ на срещата на върха на Г-8 през 2004 година. Одобрена от Г8, тази инициатива има за цел да насърчава 3Rs (намаляване, повторно използване и реци-

⁴ Ministry of Finance Japan. (2022). Ministry of Finance Japan. Tasaki, T. N.-B. (21 10 2011 г.). 3R/постижения в изследванията на отпадъците и бъдеще. Journal of Environmental Science, 22(2), 13. doi:<https://doi.org/10.11353/sesj1988.22.119>

клиране) в световен мащаб с цел намаляване на количеството на отпадъците, повторно използване на материалите, когато е възможно и рециклирането им. Важно е да се отбележи обаче, че Японското местно самоуправление предполага директна демокрация, непозната на национално ниво, което дава поле за иновативни мерки спрямо местните специфики и предоставя къса писта за всякакви законодателни инициативи в подкрепа на екологията. Например след събиране на подписите на 2% от регистрираните избиратели в даден район жителите могат да поискат от оглавяващите местната власт да издадат, променят или забранят дадена наредба или друг нормативен акт или заповед с местен характер. Могат със същия процент подписи да поискат, местна одитна комисия да проведе одит на работата, извършена от местен публичен орган или местен избран лидер. Със събиране на подписите на една трета или повече от регистрираните избиратели могат да се издигнат петиции към местните избирателни комисии да разпуснат местните парламенти или да освободят избран лидер или местно официално лице. Освен тези видове директни петиции, на местните жители се гарантира от конституцията (чл.95) правото да гласуват пряко специални закони, валидни само до една местна единица. Всичко това дава възможност на едно екологично образцово общество да самоусъвършенства екологичната си нормативна уредба по линията на пряката демокрация.

Електрическите продукти, изхвърлени от японските домакинства, почти изцяло отиват в сметищата – **Закон за специфични домакински електроуреди** влязъл в сила през 1998 г. в опит да се намали обемът на тези отпадъци. **Законът за бизнес тежестта за разходите по контрол на замърсяването** определя обхвата на разходите, които трябва да се покрият от стопанските единици причинители на замърсяването, произтичащо от тяхната стопанска дейност. В закона се регламентират начинът на изчисляването на сумата, която трябва да бъде понесена от всеки стопански обект, необходима за осъществяване на контрола на замърсяването, както и всички или част от разходите по предотвратяване на замърсяването, причинено от неговата стопанска дейност. **Законът за развитието на организации за контрол на замърсяването в специфични производства** създава правила за организация за контрола на замърсяването в производствената индустрия и други индустрии, определени със заповед на кабинета. Всяко производствено предприятие е задължено да контролира и управлява операциите за предотвратяване на замърсяването. Губернаторът на префектурата е регионалният надзорен орган за контрол на замърсяването и спазването на нормативната уредба. **Законът за изхвърляне на отпадъци и обществено почистване**⁵ контролира изхвърлянето на отпадъци и правилното разделяне, съхраняване, събиране, транспортиране, регенериране, обезвреждане и др. на отпадъците, както и почистване на обществената среда. Отпадъците,

⁵ Министерство на екологията. (1952). Закон за изхвърляне на отпадъци и обществено почистване . стр. <https://www.env.go.jp/en/policy/index.html>.

генерирани в Япония, се третираат и обезвреждат в Япония. Вносът на отпадъци, генерирани извън страната, е ограничен така, че вносът не пречи на правилното обезвреждане на отпадъците. По силата на закона населението трябва да ограничава изхвърлянето на отпадъци, да рециклира отпадъците, да се използват рециклирани продукти и да разделя и оползотворява отпадъците само. Бизнесът е длъжен да обезврежда правилно отпадъците, генерирани от неговата стопанска дейност, на свой риск. Той се стреми да намали количеството отпадъци, като ги рециклира, а преработеният отпадък се стреми да превърне в суровина за производство, преработка, продажба на следващия продукт. Общините изготвят планове („Общ план за третиране на отпадъци“)⁶ и насърчават доброволческата дейност на жителите за намаляване на общите отпадъци в района и се стремят да предприемат необходимите мерки за правилното обезвреждане на общите отпадъци. Правителството осигурява средства, необходими за изграждане на съоръжения за общо третиране на отпадъци, съоръжения за третиране на промишлени отпадъци и други съоръжения за третиране на отпадъци с цел опазване на жизнената среда и подобряване на обществената хигиена.

2.2. Фискална политика на Япония касаеща третирането на промишлени отпадъци

Данъкът върху промишлените отпадъци е един от способите, налагани на производителите на отпадъци или предприятията за междинно третиране. Той се начислява според количеството на изхвърлените и обезвреждени промишлени отпадъци. Независимо дали се начислява данък или не, методът на облагане се различава в зависимост от решенията на местната власт. Обичайната ставка за общините, които са го въвели, е да се облагат с данък 1000 йени за тон за окончателно изхвърляне на промишлени отпадъци.

Прилагат се четири метода на данъчно облагане на данък върху промишлени отпадъци: „метод на деклариране от емисионна компания“, „специален метод на деклариране от емисионна компания“, „метод на деклариране от емисионна компания за окончателно обезвреждане“ и „специален метод на събиране от емисионна компания за окончателно обезвреждане“. Данъчното облагане се различава в зависимост от прилагания метод за всяка община. Различията са и в данъчния метод за предприятия, които изнасят промишлени отпадъци до места на окончателно обезвреждане или до съоръженията на междинно третиране. Общовалидно правило е, сумата на данъка, която трябва да се плати от производителя, да се декларира и изплаща на всяка местна власт.

⁶ Circular Economy Vision 2020. (2022). стр.
<https://www.meti.go.jp/press/2020/05/20200522004/20200522004-2.pdf>.

„Метод на деклариране от емисионна компания“ – това е данъчен метод за предприятия, които изнасят промишлени отпадъци до места за окончателно обезвреждане или съоръжения за междинно третиране. Сумата на данъка, която трябва да се плати от производителя на отпадъци, се декларира и изплаща на всяка местна власт.

Таблица 1

Метод на деклариране от емисионна компания

Облагаема основа	Изнасяне на промишлени отпадъци до съоръжения на междинно третиране и крайни депа
Данъкоплатец	Емисионна компания
Общините, които са въвели метода	Префектура Мие, префектура Шига

„Специален метод на деклариране от емисионна компания“

Фирмата за окончателно обезвреждане е определена като „задължено лице за специално събиране“. Предприятието за изхвърляне на промишлени отпадъци или дружество за междинно обезвреждане плаща на задълженото за специално събиране лице, а то от своя страна има задължението да събира платения данък, да го декларира и внася.

Таблица 2

Специален метод на деклариране от емисионна компания

Облагаема основа	Изнасяне на промишлени отпадъци до крайното депо
Данъкоплатец	Компания за емисии (включително компания на междинно третиране)
Общините, които са въвели метода	префектура Окаяма, префектура Хирошима, префектура Тотори, префектура Аомори, префектура Ивате, префектура Акита, префектура Нара, префектура Ямагучи, префектура Ниигата, префектура Киото, префектура Мияги, префектура Шимане, префектура Кумамото, префектура Фукушима, префектура Аичи, Префектура Окинава, Хокайдо, префектура Ямагата, префектура Ехиме

В случай на вътрешно изхвърляне, плащането се извършва, като „метод на плащане в декларацията на компанията за окончателно изхвърляне“. Задължено да плаща данъци е лицето, което поверява окончателното обезвреждане на промишлени отпадъци на компанията за окончателно обезвреждане.

„Метод на деклариране от емисионна компания за окончателно третиране и обезвреждане“

Таблица 3

Метод на деклариране от емисионна компания за окончателно обезвреждане

Облагаема основа	Депониране на промишлени отпадъци на крайното депо
Данькоплатец	Фирма на окончателно обезвреждане
Общините, които са въвели метода	Китаюшу, префектура Фукуока

„Специален метод на събиране от емисионна компания за окончателно обезвреждане“

Това е данъчен метод на производители на отпадъци или предприятия на междинно третиране, които доставят промишлени отпадъци до инсинераторите и местата на крайно обезвреждане. Както при специалния метод на събиране на компанията на окончателно обезвреждане, инсинераторът и компанията на окончателно обезвреждане са определени като "задължени за специално събиране". Изхвърлящият промишлени отпадъци или компанията на междинно обезвреждане плаща на задълженото за специално събиране, а задълженото специално събиране плаща на общината. След деклариране плащат данъка на всяка местна власт с еднократна сума.

Таблица 4

Специален метод на събиране от емисионна компания за окончателно обезвреждане

Облагаем	Изнасяне на промишлени отпадъци до инсинераторите и местата на крайно обезвреждане
Данькоплатец	Компания на емисии (включително инсинератор)
Общините, които са въвели методи	префектура Фукуока, префектура Сага, префектура Нагасаки, префектура Оита, префектура Кагошима, Префектура Миядзаки

Размерът на данъка варира в зависимост от местоназначението, 800 йени на тон , ако се достави до инсинератора, и 1000 йени на тон , ако се достави до мястото на съхранение преди окончателното му обезвреждане.

Освобождават се от данък промишлени отпадъци, когато губернаторите на префектури са удостоверили, че инсинераторите, които ефективно използват промишлени отпадъци на рециклиране и оползотворяване на топлина, допринасят за реализирането на стабилно общество на кръгов материален цикъл, което е и целта на данъка върху промишлените отпадъци. Трябва да

се има предвид, че няма облагане с данък, ако отпадъкът доброволно и за собствена сметка е занесен в инсинератор, сертифициран от губернатора.

- Инсинератор от промишлени отпадъци

- Инсинератор, който оползотворява топлината от изгарянето на промишлени отпадъци и я използва ефективно чрез когенерация.

Данъкът върху промишлените отпадъци е инициатива на правителството за насърчаване на общество, което да е ориентирано към рециклирането. Целта е контролиране на емисиите на промишлени отпадъци, подпомагане подобряването на процента на рециклиране и засилване на мерките срещу неправилно изхвърляне. От 2018 г. той е въведен в регионите Тохоку, Китай и Кюшу като инициатива за реализиране на стабилно общество на кръгов материален цикъл. Превозните средства с ниски емисии и превозните средства с икономия на гориво получават преференциално третиране за намаляване на данъка върху автомобилите и данъка за придобиване на автомобили. Също така в данъчното законодателство има въведена система за субсидиране разпространението на чиста енергия.

2.3. Насърчителни действия на Япония за намаляване на отпадъците.

В последните години Япония ускорява „трите прехода“ към декарбонизирано, циклично и децентрализирано общество, като препроектира своята социално-икономическа система. През март 2021 г. Министерството на околната среда на Япония обявява стартирането на „Партньорство за кръгова икономика“⁷. Партньорството има за цел да събере примери за напреднали инициативи за кръгова икономика на Япония, да ги разпространява и споделя както в страната, така и в международен план. Да споделя информация и изгражда мрежа за кръговата икономика чрез публично-частни партньорства. Партньорството се основава на други скорошни усилия, насочени към насърчаване циркулацията на пластмасови ресурси като например таксуване за пластмасови пазарски торбички. През 2021 г. правителството на Япония публикува насоки за инвестиции и разкриване на информация за бизнеса за ускоряване устойчивото финансиране, пътна карта за биопластмаса, както и за насърчаване въвеждането на алтернативи за подмяна на устойчивите пластмаси. Законодателната рамка предпоставя успешното изпълнение на плановете за преход към кръгова икономика.

Законът за насърчаване на мотивацията за опазване на околната среда и насърчаване на екологичното образование⁸ има за цел да развие общество, което може да се развива устойчиво, като поддържа здравословна

⁷ Министерство на екологията. (1999). Японската "Визия за кръгова икономика". стр. <https://www.meti.go.jp/press/2020/05/20200522004/20200522004-2.pdf>.

⁸ Circular Economy Vision 2020. (2022). стр. <https://www.meti.go.jp/press/2020/05/20200522004/20200522004-2.pdf>.

и чиста околна среда, като същевременно се стреми към развитието на здрава икономика с по-малко въздействие върху околната среда. С оглед важността на екологичното образование със закона се установяват основни принципи по опазване на околната среда. Насърчава се мотивацията за опазване на околната среда и екологично образование, като са изяснени отговорностите на национални и местни обществени организации, граждани, частни организации и др. Важен дял се заема от налагане на знанията за прилагане на кръговата икономика във всички сфери на бита и стремежа за формиране на общество, ориентирано към рециклиране и намаляване на тежестта върху околната среда. Въведени са насърчителни мерки към бизнеси, които развиват или сертифицират лица, които придобиват познания за опазване на околната среда – „бизнес за сертифициране на човешки ресурси“. Редът и начинът за прилагане на тези мерки са посочени с Наредби на съответните компетентни министерства.

Законът за насърчаване на ефективното използване на ресурсите е закон за цялостно насърчаване на инициативите 3Rs⁹ (Намаляване, повторна употреба, рециклиране), необходими за формиране на стабилно общество с кръгов материален цикъл. По-специално правителствена наредба уточнява индустриите и продуктите, които изискват 3R за бизнеса, а министерската наредба определя конкретни детайли, които трябва да бъдат прилагани. Чрез определяне на 10 индустрии и 69 артикула се предвиждат 3R мерки на етап производство на продукта, разглеждане на 3R на етапа на проектиране, идентификационен дисплей за разделно събиране, изграждане на система за доброволно събиране/рециклиране от бизнес операторите и др. Този закон засилва мерките за рециклиране като събиране и повторна употреба на продукти от бизнеса и намалява генерирането на отпадъци чрез запазване на ресурсите и удължаване живота на продуктите. Законът очертава стремежа за изграждане на икономическа система със стабилен цикъл чрез предприемане на нови мерки за повторна употреба на части от произведени продукти.

Законът за насърчаване на мерките за противодействие на глобалното затопляне¹⁰ е общ проблем за цялото човечество и е важно, всички хора доброволно и проактивно да се справят с този проблем. Законът насърчава противодействието на глобалното затопляне, като формулира план за противодействие и предприемане на мерки за насърчаване намаляването на емисиите на парникови газове от социално-икономическите и други

⁹ Министерство на икономиката. (08 07 2004 г.). 3R Initiative. стр.

<https://www.env.go.jp/recycle/3r/initiative/index.html>.

¹⁰ UNFCCC. (н.д.). United Nations Framework Convention on Climate Change. United Nations Framework Convention on Climate Change, стр. <https://www.ungm.org/Shared/Knowledge-Center/Pages/UNFCCC>.

дейности¹¹. Целта му е да допринесе за осигуряването на здравословен и природосъобразен живот на народа на Япония и за благосъстоянието на човечеството. Съгласно закона, публичните институции следва да предприемат мерки за намаляване на емисиите на парникови газове по отношение на своята офис работа и бизнес. Правителството изготвя план за противодействие на глобалното затопляне с цел предприемане на всеобхватни и систематични мерки срещу него.

Законът за насърчаване използването на рециклирани ресурси осигурява законови норми за ефективното използване на ресурсите и отпадъците. С постановените в него норми се определя контролът при възникването на отпадъците от гледна точка за опазването на околната среда. Определят се необходимите мерки за контрол на генерирането на използвани стоки и странични продукти. Насърчава се използването на рециклирани ресурси и части, като по този начин се допринася за стабилното развитие на национална икономика на Япония. Съществено място е заложило по отношение на отговорността на бизнеса. При подаване на обществени поръчки към бизнеса от страна на изпълнителната власт се залага предимство при използване на рециклирани ресурси и рециклирани части. Заложено е, изпълнителят на строителните работи да се насърчи в използването на продукти с дълъг жизнен цикъл, използването на рециклирани или ремонтирани материали и продукти. Компетентният министър определя стандартите за етиктиране с цел насърчаване използването на рециклирани ресурси, свързани с обозначени етикетирани продукти. Нормите на етиктиране се определят в наредбата на компетентното министерство. Освен това законът предвижда при установяване на действия на потискане използването и насърчаването за използване на рециклирани ресурси или рециклирани части и всички аспекти, свързани с това, налагането на солидни глоби в размер до 500 000 йени. Предвиждат се и персонални санкции на лица, допуснали нарушения по този закон, с глоба до 200 000 йени. За посочените по-горе нарушения се наказва и компанията, и лицата, допуснали закононарушението.

Основният закон за създаване на общество за рециклиране ясно представя образа на „здро общество с материален цикъл“ като една от основните му идеи. В записаните норми се определят полезните отпадъци като „ресурси за рециклиране“¹² и се насърчава използването им по закон. В него се определят отговорностите на националното правителство, местните власти, бизнеса и обществеността за формирането на стабилно общество с материален цикъл. Определя се позиционираната отговорност на лицето,

¹¹ Конференцията на ООН по изменението на климата (COP26). (2022). Пактът за климата от Глазгоу. Пактът за климата от Глазгоу (стр. https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma3_auv_2_cover%20decision.pdf). Глазгоу: ООН.

¹² Hamamoto, K. (03 2022 г.). Research trends and policy issues on the circular economy. The Dokkyo University Academic Repository, 12. doi:1882787X
Ministry of Finance Japan. (2022). Ministry of Finance Japan.

което изхвърля отпадъците, отговорността на лицето, което генерира отпадъците и отговорността на разширения производител. В него се определя ангажимента на правителството да формулира основен план и да насърчава формирането на стабилно общество с материален цикъл всеотранно и систематично.

Стандартите за икономия на гориво за тежки превозни средства (Juryoshanen Pikijun) се прилагат от 1 април 2006 г. поради преразглеждането на Закона за рационалното използване на енергията (известен като Ревизиран Закон за опазване на енергията). Това е горивна ефективност стандарт за тежкотоварни превозни средства (общо тегло на превозните средства (GVW) превозни средства над 2,5 тона). 2015 г. е целева година за постигане на стандарта за стойности на горивна ефективност на тежки превозни средства, определени за всяко брутно тегло на превозното средство, и за нови модели, които ще бъдат продавани след април 2006 г. Стандартът е въведен с цел пестене на енергия в автомобилите и по-нататъшно насърчване на мерките срещу глобалното затопляне. В сравнение със стандартите за горивна ефективност от 2015 г. новите стандарти, заложили към 2025 г., са за горивна ефективност с около 13,4% по-високи за камионите и с 14,3% по-високи за автобусите.

3. Заключение

Анализът на данните отчита, че положителните тенденции за икономически растеж в бизнес ориентираните кръгови пазари в Япония са основно предпоставени от добре структурираната и насочена към насърчване развитието на кръговата икономика нормативна уредба. Насоките по налагането им са многопластови и всеобхватни по отношение засегнатите пазарни и публични сектори. Наблюдава се усещането за далновидно построена стратегическа мисия, за налагане принципите на кръговата икономика. Залагането на възпитанието, обучението и разбирането за екологизация на икономиката е в основата на успеха на японската икономика, което безспорно ни насочва към изследване на възможностите за адаптивно въвеждане и прилагане и у нас. Използваните ефективни фискални методи на въздействие в Япония са напълно приложими и при нас в България. Чрез въвеждане на данъчна тежест върху промишлените отпадъци ще се окаже въздействие към ограничаване генерирането на отпадъци и ще се насърчи рециклирането. Фискалните рестриктивни и контролни функции на държавната и местната власт са определящи за прилагане принципите за кръгова икономика. Добре позиционирани общински структури за контрол и дадената „къса писта“ за законодателна и административна инициатива от страна на местните общности осигуряват възможност за упражняване на подобрен контрол според местните специфики и възможности за проектиране на тотална

циркуляция. Това е именно моделът, който трябва да се следва и в българската държавна и местна политика, а в тази посока в нормативната уредба на страната ни е много слабо застъпена и може да заимства в значителна степен от японската. За да имаме устойчива солидна база, даваща възможност за еволюиране на системата по опазване на околната среда и налагане на кръговия икономически модел в страната ни, е необходимо и налагане на добра образователна екологична култура и познание. В Япония това е постигнато със Закон за екологичното образование. В бъдещи разработки следва да се изследва детайлно възможността за създаване на необходимата нормативна база, регламентираща и уреждаща екологичното образование у нас. Нормативно приложение в страната ни може да се търси, като се заимства от въведените в Япония Закон за цялостно насърчаване на инициативите 3Rs и Закон за насърчаване на мотивацията за опазване на околната среда. В тях е утвърдено ефективно сътрудничество с национални и местни власти, по отношение намаляването на отпадъците и правилното им изхвърляне. Създадени са условия за ефективен цикъл чрез инвестиции в ESG (социално отговорно инвестиране)¹³ и етикетирание (визуализация) на продукти с циркуляционни характеристики, за упражняване на институционален мониторинг и анализ, застъпен на всички нива в държавния апарат на Япония, който следва да бъде добър пример за въвеждане и у нас.

В заключение можем да определим Япония като един прекрасен пример за прилагането на всеобхватна и интелигентна политика по отношение на ефективното използване на ресурсите и оползотворяването и правилното изхвърляне на отпадъците. Използваните нормативни инструменти за налагане принципите на кръговата икономика в Япония ни дават обосновката за задълбочено изследване на техния опит и практика с оглед надграждане и въвеждане на добри практики у нас и Европа.

Използвани източници

Circular Economy Vision 2020. (2022). стр.

<https://www.meti.go.jp/press/2020/05/20200522004/20200522004-2.pdf>.

Hamamoto, K. (03 2022 r.). Research trends and policy issues on the circular economy. *The Dokkyo University Academic Repository*, 12.

doi:1882787X

Ministry of Finance Japan. (2022). Ministry of Finance Japan.

¹³ При социално отговорните инвестиции съществуват три стратегии. Основната и най-стара е тази на изключването: не се инвестира в компании, които получават доходи от дейности, считани за вредни за планетата или обществото: експлоатация на изкопаеми горива, оръжия, тютюн, алкохол, хазарт и др.

- Tasaki, T. N.-B. (21 10 2011 г.). 3R/постижения в изследванията на отпадъците и бъдеще. *Journal of Environmental Science*, 22(2), 13.
doi:<https://doi.org/10.11353/sesj1988.22.119>
- UNFCCC. (н.д.). United Nations Framework Convention on Climate Change. *United Nations Framework Convention on Climate Change*, стр.
<https://www.ungm.org/Shared/KnowledgeCenter/Pages/UNFCCC>.
- Конференцията на ООН по изменението на климата (COP26). (2022). Пактът за климата от Глазгоу. *Пактът за климата от Глазгоу* (стр. https://unfccc.int/sites/default/files/resource/cma3_auv_2_cover%20decision.pdf). Глазгоу: ООН.
- Министерство на екологията. (1952). Закон за изхвърляне на отпадъци и обществено почистване . стр.
<https://www.env.go.jp/en/policy/index.html>.
- Министерство на екологията. (1999). Японската "Визия за кръгова икономика". стр.
<https://www.meti.go.jp/press/2020/05/20200522004/20200522004-2.pdf>.
- Министерство на икономиката. (08 07 2004 г.). 3R Initiative. стр.
<https://www.env.go.jp/recycle/3r/initiative/index.html>.
- Министерство на околната среда на Япония. (16 12 1994 г.). Основният план за опазване на околната среда в Япония. *Екологичен план*, стр.
<https://www.env.go.jp/en/policy/index.html>.
- Основен закон за околната среда. (1993 г.). Pollution Control Project Cost Business Burden Law. *Предотвратяване на замърсяването Бизнес разходи Закон за тежестта на работодателя*, стр.
<https://kotobank.jp/word/%E5%85%AC%E5%AE%B3%E9%98%B2%E6%AD%A2%E4%BA%8B%E6%A5%AD%E8%B2%BB%E4%BA%8B%E6%A5%AD%E8%80%85%E8%B2%A0%E6%8B%85%E6%B3%95-61572>.

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ - СВИЦОВ

НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

Том XV, 2022

Книга 18

Том XV, 2022 г.
Книга 18

Академично издателство
„ЦЕНОВ“ - Свищов

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ
НА ДОКТОРАНТИ

Том XV – 2022, книга 18

Студии и статии

АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО „ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ:

Доц. д-р Красимира Славева – главен редактор
Проф. д-р Марина Николова – зам. главен редактор
Доц. д-р Пепа Стойкова
Доц. д-р Ваня Григорова
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Петранка Мидова
Доц. д-р Николай Нинов
Доц. д-р Людмил Несторов

Екип за техническо обслужване:

Анка Танева – стилев редактор
Ст. преп. Иванка Борисова – превод и редакция
на английски език
Милена Александрова – технически секретар

Съдържание

Студии

Анна Димитрова Димитрова
ПРЕКИ ЧУЖДЕСТРАННИ ИНВЕСТИЦИИ – ИКОНОМИЧЕСКИ РАСТЕЖ И
ДЕТЕРМИНАНТИ НА ПРИВЛЕКАТЕЛНОСТТА: ЛИТЕРАТУРЕН ОБЗОР5

Велизар Руменов Йорданов
ПРОУЧВАНЕ ПРОЕКТИРАНЕТО НА ДИСТРИБУЦИОННИ
КАНАЛИ ЗА ХРАНИТЕЛНИ СТОКИ:
КОНЦЕПТУАЛНО-МЕТОДОЛОГИЧНИ И ЕМПИРИЧНИ АСПЕКТИ26

Галя Колева Монева
МЕНЮ ИНЖЕНЕРИНГ – ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРИЛОЖЕНИЕ НА РЕВЕНЮ
МЕНИДЖМЪНТ В РЕСТОРАНТЪОРСКИЯ БИЗНЕС52

Грета Иванова Иванова
ИНТЕГРИТЕТЪТ В ОРГАНИТЕ НА ИЗПЪЛНИТЕЛНАТА ВЛАСТ
В БЪЛГАРИЯ75

Диман Христов Каранфилов
РИСКОВЕ ЗА ДЪРЖАВНИЯ БЮДЖЕТ ПРИ ПРИЛАГАНЕ
НА НУЛЕВА СТАВКА ПРИ ВОД МЕЖДУ БЪЛГАРСКИ
И РУМЪНСКИ ДРУЖЕСТВА93

Изабела Филипова Йонкова
РЕЛАЦИЯ „ЕТИЧНА ИНФРАСТРУКТУРА – ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ“
В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР115

Статии

Александра Георгиева Ангелова
ЕВРОПЕЙСКИ ПЛАНОВЕ И ПРОГРАМИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ
И ПРИОБЩАВАЩ РАСТЕЖ В РАЗВИВАЩИТЕ СЕ ИКОНОМИКИ139

Александър Тихомиров Личев
ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВОТО ОТ ВЪЗРАЖДАНЕТО ДО СРЕДАТА НА 20 ВЕК –
ПРАКТИЧЕСКАТА ИНТЕРПРЕТАЦИЯ НА ЗАРАЖДАЩАТА СЕ
БЪЛГАРСКА ПРЕДПРИЕМАЧЕСКА КУЛТУРА153

Алексей Асенов Гудев
ПРОБЛЕМИ ПРИ ОБЛАГАНЕТО С ДДС НА ТУРИСТИЧЕСКИ
ДРУЖЕСТВА В ХИПОТЕЗА НА ФАЛИТ167

Анатоли Филипов Велковски
МИТНИЧЕСКИЯТ СЪЮЗ И ВЪНШНАТА ТЪРГОВИЯ
НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ – ДИНАМИКА И ТЕНДЕНЦИИ177

Богомил Методиев Богомилов ЛИДЕРСТВО И ОРГАНИЗАЦИОННО РАЗВИТИЕ.....	191
Ваня Владимирова Галчева НАСОКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ФИНАНСОВИЯ МЕНИДЖМЪНТ НА ТЪРГОВСКИТЕ АВТОМОБИЛНИ ПРЕДСТАВИТЕЛСТВА В БЪЛГАРИЯ	201
Васил Пламенов Василев СПЕЦИФИЧНИ ОСОБЕНОСТИ, СЪСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ ВРАЗВИТИЕТО НА ПАЗАРА НА ТРАНСПОРТНИ УСЛУГИ В БЪЛГАРИЯ	214
Гален Петров Русинов РОЛЯТА НА РЕГУЛАТОРНИТЕ РАМКИ НА ЕС ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ЕМИСИИТЕ ОТ ПАРНИКОВИ ГАЗОВЕ	226
Горян Благовестов Милев ТРАНСФОРМАЦИЯ НА ИКОНОМИЧЕСКИТЕ СИСТЕМИ: ПРЕДПОСТАВКИ, ЗАКОНОМЕРНОСТИ, КОНЦЕПЦИИ	235
Елена Росенова Костадинова ДЕМОГРАФСКА ОЦЕНКА НА ПРИДУНАВСКИТЕ ОБЩИНИ КАТО ФАКТОР ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ	247
Живка Антонова Петрова ВЛИЯНИЕ НА ПАРАЛЕЛНИЯ ИЗНОС НА ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ ВЪРХУ ПАЗАРА НА ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ В БЪЛГАРИЯ.....	263
Иванка Стефанова Янкова СТАТИСТИЧЕСКИ АСПЕКТИ НА УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ – ПОЛИТИКИ, МЕТОДОЛОГИЯ, ИНДИКАТОРИ.....	278
Ивелин Симеонов Кичуков БОРСОВ АНАЛИЗ И ОЦЕНКА НА ТУРИСТИЧЕСКИТЕ ДРУЖЕСТВА НА БЪЛГАРСКИЯ КАПИТАЛОВ ПАЗАР	294
Ивелина Йорданова Станева ESG СТРАТЕГИИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В БЪЛГАРСКИТЕ БИЗНЕС ОРГАНИЗАЦИИ.....	307
Йордан Николаев Колев ИНТЕГРИРАН БАЗИРАН НА МЯСТОТО ПОДХОД – ОСНОВНИ СПЕЦИФИКИ И ПРИЛОЖЕНИЕ	322
Мирчо Радостинов Стоянов АНАТОМИЯ НА ФИНАНСОВИТЕ КРИЗИ: ОТ ГОЛЯМАТА ДЕПРЕСИЯ НАСАМ	335

Наталия Стоянчева Стоянова СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРЕДРЕАЛИЗИРАНЕ ЦЕЛИТЕ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ В БИЗНЕС СЕКТОРА.....	345
Невена Руменова Ляскова-Великова РОЛЯ НА ИНОВАЦИИТЕ В ТУРИЗМА	359
Николай Василев Тодоров ЯПОНСКИ НОРМАТИВНИ РЕШЕНИЯ ЗА НАЛАГАНЕ МОДЕЛА НА КРЪГОВА ИКОНОМИКА	370
Петя Йорданова Тодорова ВЛИЯНИЕ НА КОНСТАТИРАНИ ОТ ПРИХОДНАТА АДМИНИСТРАЦИЯ НЕРЕАЛНИ ДОСТАВКИ ВЪРХУ ОБЛАГАНЕТО ПО РЕДА НА ЗКПО НА КРЕДИТНИТЕ ИНСТИТУЦИИ	384
Пламена Йорданова Колева СТАТИСТИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ДИНАМИКАТА НА ВХОДЯЩИЯ ТУРИЗЪМ В БЪЛГАРИЯ	396
Радка Иванова Василева ЛИКВИДАЦИОННИТЕ РАЗНОСКИ КАТО НЕДЕЛИМА ЧАСТ ОТ АНАЛИЗА НА РЕЗУЛТАТИТЕ ПО ИМУЩЕСТВЕНО ЗАСТРАХОВАНЕ В БЪЛГАРИЯ.....	411
Радослав Радославов Хитов ФРАГМЕНТАРЕН АНАЛИЗ НА ПАЗАРА НА ПЕТРОЛ В СВЕТОВЕН МАЩАБ	427
Силвия Петрова Петранова ПРОБЛЕМИ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА СЕКТОР АКВАКУЛТУРИ – ЕДИН ОТ СЪЛЪБОВЕТЕ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА „СИН РАСТЕЖ“	437
Снежана Веселинова Найденова ПРЕДПРИЕМАЧЕСКИЯТ МОДЕЛ НА ОБУЧЕНИЕ КАТО ИНОВАТИВНА ПРАКТИКА В ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА – ПРОБЛЕМНИ ОБЛАСТИ, РЕЗУЛТАТИ И ЕФЕКТИ	452
Стелиян Богданов Стефанов ДАНЪЧНО-ОСИГУРИТЕЛНИ МОДЕЛИ В ЕС.....	469
Стефан Ангелов Пешов ПОЛЗИ ОТ ПОДОБРЯВАНЕ НА СЪБИРАЕМОСТТА ОТ ДАНЪЦИТЕ ВЪРХУ СДЕЛКИТЕ С ГОРИВА И НЕФТОПРОДУКТИ В БЪЛГАРИЯ	481
Тодор Димитров Георгиев ФОТОВОЛТАИЧНИТЕ ЦЕНТРАЛИ В ЕНЕРГИЙНИЯ БАЛАНС НА БЪЛГАРИЯ – СЪСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ.....	491

Христо Симеонов Василев ПОДХОДИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА СТРАТЕГИИ ЗА ИНТЕГРАЦИЯ НА БИЗНЕСА.....	502
Цветомира Георгиева Велева МАКРОПРУДЕНЦИАЛНИТЕ ПОЛИТИКИ – ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА AD-НОС СИТУАЦИИ И РИСКОВЕ ПРИ БАНКИРАНЕТО	515
Цондю Стойчев Цондев ВЛИЯНИЕ НА ПАНДЕМИЯТА COVID-19 ВЪРХУ ЦЕНИТЕ НА НЕДВИЖИМИТЕ ИМОТИ – ГЛОБАЛНИ СВИДЕТЕЛСТВА И НАЦИОНАЛНИ ОСОБЕНОСТИ	529
Шендоан Ремзи Халит РОЛЯТА НА ЛИДЕРСТВОТО В ПУБЛИЧНИЯ СЕКТОР.....	541

ГОДИШЕН
АЛМАНАХ
НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ НА ДОКТОРАНТИ
Студии и статии
Том XV – 2022, книга 18

Даден за печат на 18.12.2023 г., излязъл от печат 20.12.2023 г.
Поръчка № 18868; формат 16/70/100; тираж 60

ISSN 1313-6542

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов“
Свищов, ул. „Цанко Церковски“ 11А